

Pakistans president Asif Ali Zardari (t.v.) på forsinket befaring i flomområdene, etter at han langt om lenge vendte hjem fra sitt besøk i Europa.

FOTO: AFP

INGEN TRYLLEFORMEL. Flomofrene i Pakistan lever i et demokratisk land. Fattige afrikanere kan velge mellom flere partier. Det hjelper dem lite.

Demokrati – og hva så?

Kommentar

PER KRISTIAN HAUGEN, kommentator

NOEN ER FORBAUSET over det norske folks lunke giverglede til de flomrammede i Pakistan. Det burde de ikke være. Ikke etter at president Asif Ali Zardari foretrakk å besøke sitt *chateau* i Frankrike fremfor å skynde seg tilbake til den katastrofale hverdagen i landet som han har ansvar for å styre.

Pakistan har enda en gang bekreftet sitt rykte som et samfunn hvor millioner kjemper en desperat kamp for å overleve, mens eliten betrakter elendigheten gjennom designerbriller.

Ved det gamle. Pakistan er et demokrati. Folk har frihet til å luften sitt raseri over Zardari og hans likesinnede i full offentlighet. Det er naturligvis et gode. Men ellers har det ikke skjedd mange grunnleggende forandringer siden den upopulære general Pervez Musharraf ble presset til å overlate makten til et sivil styre i 2008.

Hæren er fortsatt den viktigste makt-faktoren og på mange måter den mest velfungerende sektoren i samfunnet. Det er et faktum som de ledende politikerne har lang trening i å tilpasse seg. Flertal-

«Verden er full av kunstige statsdannelser som er dømt til å ha problemer med å fungere»

let av befolkningen på 180 millioner mennesker merker sannsynligvis ingen vesentlig forskjell etter gjeninnføringen av demokratiet.

Afrikas gjennombrudd? Hvis vi flytter blikket til det afrikanske kontinentet, er 2010 blitt utropt til «det store valgåret» av det britiske tidsskriftet *The Economist*. På overflaten kan det se ut som en triumf for demokratiet at omkring 20 land holder valg med deltagelse av flere partier. Men ved nærmere ettersyn falmer glansbildet betraktelig.

Det foreløpig siste i rekken av valg fant sted i Rwanda 9. august. Der ble president Paul Kagame gjenvalgt for en periode på syv år med 93 prosent av stemmene. Det var en liten tilbakegang siden valget i 2003, da han fikk 95 prosent.

Rwanda er blitt en favoritt for bistandsorganisasjoner som leter etter land med solid økonomisk vekst, relativt lite korrupsjon og demokratiske valg. President Kagame hadde faktisk tre motkandidater. Problemet er at alle hadde nær tilknytning til regjeringspartiet og at de hadde standpunkter som til forveksling lignet Kagames eget program.

Det fantes også reelle opposisjonskandidater som ønsket å stille, men de ble hindret, til dels med voldelige midler. Slik avholdt Rwanda et tilsynelatende fritt og demokratisk valg, helt uten politisk risiko for presidenten.

Stort spørsmål. Det er god grunn til å spørre som Minerva-redaktør Torbjørn Røe Isaksen i artikkelen «Utviklingsland og demokrati» i tidsskriftets siste uke-brev: «Er noen land i verden simpelthen ikke klare for demokrati?».

«Et primitivt flertallsstyre i et land med dype motsetninger, ekstreme sosiale ulikheter, total mangel på demokratisk kultur og manglende økonomisk maktpredning, vil lett kunne føre til maktmisbruk eller kaos», skriver Røe Isaksen. Beskrivelsen har mye for seg, enten det dreier seg om «kaos» (som i

Pakistan) eller «maktmisbruk» (som i mange afrikanske stater).

Det er likevel tvilsomt om fiaskoen skyldes «total mangel på demokratisk kultur». Viktigere er det trolig at verden er full av kunstige statsdannelser som er dømt til å ha problemer med å fungere.

Pakistan, et land som mangler et naturlig tyngdepunkt, er et godt eksempel. I en ideell verden kunne dagens India, Pakistan og Bangladesh (tidligere Øst-Pakistan) ha vært deler av en felles stat. Dessverre har historien bidratt til å skille det som mest naturlig hører sammen.

Afrika har den største kolleksjonen av kunstige statsdannelser, basert på vilkårlig opptrukne grenser fra kolonitiden. Altfor mange land er avhengige av én enkelt råvare, som alene kan representere 80–90 prosent av økonomien.

Bloddiamanter. Rettsaken i Haag mot Liberias tidligere diktator Charles Taylor, der både supermodellen Naomi Campbell og filmskuespilleren Mia Farrow har vært innkalt som vitner, er en påminnelse om hvordan denne ensidigheten kan misbrukes. Taylor er tiltalt for å ha solgt såkalte bloddiamanter for å finansiere en brutal opprørsstyrke i nabolandet Sierra Leone.

Tilfellet Taylor er spesielt grotesk, men mer avdempede varianter finnes i flere afrikanske land. Politikken blir en kamp om inntektene fra olje og verdifulle mineraler. Demokrati og flerpartisystem blir under slike forhold bare en pen innpakning rundt noe som i realiteten er en strid om ressursene mellom fraksjoner innenfor landets elite. Den fåtallige middelklassen og de store, fattige massene blir redusert til brikker i et spill.

Å arbeide for demokrati i fattige land krever mer tålmodighet og langsiktighet enn vi i den vestlige verden tradisjonelt er i stand til å mønstre. Demokrati er ikke et trylleord som løser alt. Men alternativet er så dårlig at vi neppe kan gjøre annet enn å håpe det beste.

per.kristian.haugen@aftenposten.no

Stridens kjerne forties

Replikk

ARNE JOHAN VETLESEN
professor i filosofi,
Universitetet i Oslo

Bergens energibehov. Som alle har fått med seg, har spørsmålet om bergensernes energibehov skal sikres gjennom høyspentmaster eller sjøkabel vært nær ved å utløse regjeringskrise. Argumentene for og mot de to alternativene er gjentatt til det kjedsommelige, og skal få hvile her. Det slående ved både saken og debatten er at et helt sentralt premiss ikke har vært viet noen som helst oppmerksomhet, enn si problematisering, hverken fra politisk hold eller fra kobbelen av kommentatorer.

Premisset jeg sikter til ble nevnt i en bisetning av Jens Stoltenberg, der han viste til at bergenserne har økt sitt energibehov med 30 prosent de siste fem årene. Mastene, eventuelt sjøkabelen, det strides om så fillene fyker, er svaret på dette gitte faktum, slik tilbud er svar på etterspørsel og må matche dens volum.

Global helhet. Vestlendingenes ventede energibehov i årene fremover er en lokal del av en global helhet. På globalt nivå er de relevante tallene, beregnet av Det internasjonale energibyrået, at verdens energiforbruk vil øke med 50 prosent fra 2005 til 2030.

Mitt spørsmål, til forskjell fra regjeringspartienes og opposisjonens, er hvordan dette skal gå i hop: Hvordan en slik økning i energietterspørsel skal kunne håndteres, lokalt, nasjonalt og globalt. Det vil si håndteres på en måte som ikke bare er teknisk gjennomførbart, men bærekraftig i samfunnsmessig og økologisk forstand.

Den dypere grunn. Mon tro om vi her nærmer oss den dypere grunnen til at den rødgrønne regjeringens dager er talte, og mer spesifikt: Til at Stoltenberg risikerer å gå inn i historiebøkene med strykkarakter når det gjelder evne og vilje til lederskap. Det statsministeren ikke gjør, ja det påfallende fravær i hele debatten, er å løfte frem det ventede økte forbruket som problemet vi må gjøre noe med, nemlig veksttrenden som ikke kan fortsette i det uendelige, men som må snus – jo før, jo heller. For denne saken handler ikke primært om valg av teknologi, enn si om aksens sentrum-periferi, enn si om en hovedstadsprofessors arroganse. Sakens kjerne er om det vi her gjør lokalt, i verdens rikeste land, lar seg gjøre globalt.

Minste motstands vei. I stedet for enten å la det gå prestisje i å holde plan A, eller gi etter for press og gå over til plan B, ville sann ledelse fra regjeringssjefens side tilsi å gå til roten av problemet, nemlig å si høyt og klart fra om nødvendigheten av å redusere den forbruksdrevne etterspørselen, den som legges til grunn som upåvirkelig likesom en naturlov. Alt annet er flikking med symptomer: Minste motstands vei i det store bildet.